

OBRA DEL CANÇONER POPULAR DE CATALUNYA

MATERIALS

VOLUM XV

MEMÒRIES DE MISSIONS DE RECERCA

PER

JOAN AMADES; ANDREU FERRER; XAVIER GOLS

A CURA DE

JOSEP MASSOT I MUNTANER

BARCELONA

MMV

MEMÒRIA

DE LES MISSIONS DE RECERCA DE CANÇONS
I MÚSIQUES POPULARS REALITZADES PER
JOAN TOMÀS I JOAN AMADES A VALLS,
EL 26 DE MAIG DE 1932,
I A AIGUAFREDA,
EL 4 DE JUNY DE 1932
PER COMANDA DE L'OBRA DEL «CANÇONER
POPULAR DE CATALUNYA»

El dia de Corpus (26 maig) anem a Valls per tal de recollir unes cançons de boca d'una bona dona que té fama de gran cantaire. Anem a visitar directament el Sr. Fidel de Moragues, que era el que ens havia facilitat la seva referència. Ens trobem que els textos de les cançons ja els havia apuntat Mn. Joan Ribes, i els havia reunit en un quadern que ens facilità el Sr. Moragues, de manera que la tasca se'ns presentava ja molt planejada. El quadern contenia un gran nombre de cançons i corrandes, moltes d'elles de valor molt escàs, però un bon nombre de ben aprofitables i interessants. A més de cançons, hi havia també altres elements de literatura popular, reunit i barrejat tot en confosa pila i sota un criteri poc folklòric i literari.

La cantaire és una bona dona de 87 anys, filla de Vallmoll¹ i veïna de Valls des de molt petita, i es diu Francisca Pàmies Mateu, coneguda popularment per la Cisca del Cesc. El seu cabal de tonades és molt inferior al de textos, de manera que de moltes de les cançons apuntades no en sap pas la música i ha aplicat una mateixa tonada a moltes cançons diferents. Hi ha un nombre reduït de melodies que coneix bé, per les quals té preferència i que aplica a molt diverses cançons. Aquestes tonades les precisa bé, però n'hi ha unes quantes d'altres que no recorda prou bé, dubtant en cantar-les i no precisant pas gaire. Apurant tot el que podem, arribem a apuntar-li vint-i-quatre cançons, que formen un conjunt ben interessant i apreciable, si bé entre elles no n'hi ha cap que mereixi un interès molt extraordinari.² De les que li recollim n'hi ha algunes que no les hi havia apuntades Mn. Ribes i que, per tant, no es troben en el seu quadern manuscrit. Aquest ens és deixat i el portem a les oficines del Cançoner perquè en copiïn tot allò que sia aprofitable al nostre objecte.

La jaieta cantaire ens rebé amb gran atenció i deferència, i repetí amb gran sollicitud tantes vegades com li vàrem demanar. El Sr. Moragues, de casa del qual no ens vàrem moure, ens tractà a cos de rei i ens obligà a fer-li companyia en la seva taula, per la qual cosa li restem infinitament agraïts, així com per la deferència i atencions amb què va tractar-nos.

El dia quatre de juny ens arribem fins a Aiguafreda per tal de interrogar un vell pastor, sonador de flabiol, de qui ens havia parlat el nostre bon amic Antoni Gallardo, el qual ens havia dit que sabia tocar i ballar algunes danses i ballets populars.

1. Segons els textos literaris, era nada a Vilallonga.

2. Vegeu més endavant, Selecta 1-10.

L'homenet ens rep amb gran atenció i amb alegria que l'anéssim a veure i donéssim importància a les cosetes que ell sabia. Es diu Albert Cruells Aragay. Tota la seva vida ha estat pastor i és conegut per tota la contrada pel Pastoret d'Aiguafreda. Durant una temporada havia fet de traginer i en una altra de teixidor amb els antics telers a mà, avui perduts. És molt parlador i sap una munió de coses, de costums, dites i història local, però el que no sap pas tant com ens pensàvem i nosaltres desitjàriem són balls de faisó popular, puix que si bé coneix moltes tonades de dansa, són de balls vuitcentistes ja decadents i no típics. Ens fa sentir la tonada de la dansa que també ens balloteja i que no és altra que el ball conegut per la *Massuliana*, com també ell anomena. Així mateix ens toca i balla el *Patatuf*, el qual ens diu que va ésser importat a Aiguafreda fa una quarantena d'anys i que li va ensenyar a tocar i ballar una senyora barcelonina. Ell l'ha tocat moltes vegades en plaça, puix que el poble el va adoptar, i ell mateix ensenyà a ballar-lo. La coreografia no ofereix cap particularitat ni diferència notable de les que ja coneixem, per la qual cosa no la vàrem transcriure. Ens toca també dues tonades diferents del *ball de les gitanes*, que també havia estat ballat a Aiguafreda per Carnestoltes. Una que servia per a la cercavila o volta pel poble de la colla i una altra per al ball en la plaça. Ens fa sentir també el *Ballet de Déu del Figueró*, que havia tocat moltes vegades amb el seu flabiol fins no fa pas gaires anys. De tonades de dansa no n'hi podem pas recollir cap més, puix que el seu gran repertori el formen un llarg programa de balls nous inaprofitables per al nostre cas.

L'interroguem si sap cançons i ens canta un bon nombre de nades, però totes ens són ja conegudes. Espremet i apurant molt la cosa, aconseguim fer-li cantar una variant de la *Passió sagrada* i unes caramelles típiques.³

Al nostre interrogat li sap greu que fem el recull a casa seva, puix que tem que, si qualque vianant sent tocar el flabiol, pot deturar-se i fer córrer la veu pel poble, i es reuneixi gent a escoltar-lo. Ens convida a fer el recull en uns camps de conreu de la seva propietat, vora del poble i en plena natura. Va bé, puix que l'escena quedarà millor emmarcada i resultarà més poètica. Ens costa trobar el lloc a propòsit per aposentar-nos. Per fi el trobem al seu gust, puix que ens deixem portar. És de cara al sol, això ja no ens va tan bé. Sonant, parlant i escrivint, el sol tomba; gràcies a Déu que no ens bat a la cara, però el Pastoret no es troba bé sense el sol i ens fa marxar per a posar-nos altra vegada de fit a fit del sol. Ens fa mudar de lloc tres o quatre vegades per la mateixa raó, fent-nos encarar sempre amb el sol, que a ell tant li plaïa i a nosaltres tant ens molestava. La circumstància de trobar-nos al camp no ens va pas privar d'espectadors, comentaristes i burletes, que el vell pastor, sense gaires contemplacions, va esquivar a çops de roc.

L'alegria del bon home per haver-lo volgut escoltar i haver-li escrit el que tocava no tingué punt de ponderació, i perquè estiguéssim també nosaltres ben contents

3. Vegeu més endavant, Selecta 11-17.

ens obsequià amb uns manats de raves i uns enciams que ell mateix ens va collir i que ens vam emportar per força, puix que si no ho haguéssim fet s'hauria ben disgustat.

Aprofitant l'avinentsa de representar-se en el Poble Espanyol l'espectacle de la Patum de Berga, fem fer uns gràfics dels tres balls que tenen una valor coreogràfica, el de turcs i cavallets, el de l'àguila i el dels nans vells, puix que el dels nans nous ja el teníem recollit i graficat.⁴

JOAN AMADES

4. Aquest material no es troba a la carpeta que conté les missions de Valls i d'Aiguafreda.

11. CERCAVILA DEL BALL DE GITANES

Temps de ballet

The image shows a handwritten musical score for a piece titled 'Cercavila del Ball de Gitanes'. The score is written on six staves. The first staff begins with a treble clef and a 7/8 time signature. The music consists of a series of eighth and sixteenth notes, with some rests. The notation is in black ink on a white background. The piece concludes with a double bar line and a common time signature (C) on the sixth staff.

Tocat amb flabiol per Albert Cruells Aragay, dit el Pastoret d'Aiguafreda, de 76 anys, fill de l'Abella, agregat d'Aiguafreda.

12. BALL DE LES GITANES

depresso

Es ballava a **Aiguafreda** per carnestoltes i hi prenien part un nombre de vuit parelles disfressades de maneres diverses i no regulars. Feien primer una cercavila per la població al so del motiu anterior i feien cap després a la plaça, on ballaven un ball molt senzill i simple de moviment. Fa anys que ha caigut en desús.

Tocat amb flabiol per Albert Cruells Aragay, **Aiguafreda**.

13. BALL DE LA MASSULIANA

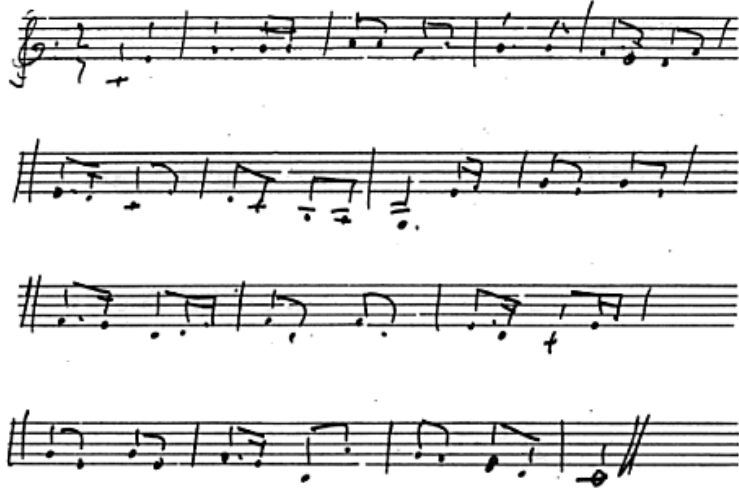
Temps de ball

The musical score is handwritten and consists of six staves. The first staff starts with a treble clef and a 3/4 time signature. The notation includes quarter notes, eighth notes, and rests. There are repeat signs with first and second endings in the third and sixth staves. The music is written in a simple, folk-like style.

Es ballava fins fa poc al llogarret de l'Abella, el dia de la festa major al matí sortint d'ofici. Trencava la dansa el batlle. Un cop havia ballat la primera autoritat, podia entrar al ball tot el poble. Es donava al ball el nom de la Dansa.

Tocat al flabiol per Albert Cruells Aragay, [Aiguafreda](#).

14. BALL DEL PATATUF

S'havia ballat a **Aiguafreda**, els diumenges, barrejat amb balls agafats de caient modern. El vell músic l'havia après d'una senyora barcelonina, que li va ensenyar la tonada i la coreografia. Ell l'havia ensenyat a la gent del poble. El va aprendre fa una quarantena d'anys.

Tocat amb flabiol per Albert Cruells Aragay, **Aiguafreda**.

15. GOIGS DE CARMELLES

alegre

En lo món pus sou do-tada d'uns sants
i al-tres set sou he-re-tada dalt del
cel, com merei-xeu. Lo pri-mer sou ver-ge i
més que to-ta Cri-a-tu-ra en lo grau que posseïu.
Au-ra puix tan-ta glo-ria te-niu.

Sou de Déu la més hon-ra da i el més
sant sou i se-veu si en
la non braad-vo-ca-da. Pe-gei-
nai Ma-re de Déu.

En lo món pus sou dotada
d'uns sants goigs, Mare de Déu,
i altres set sou heretada
dalt del cel, com mereixeu.

Lo primer sou verge i pura
en lo grau que posseïu.
Més que tota criatura,
puix tanta glòria tenu,

sou de Déu la més honrada
i el restant sou i sereu.

Sieu la nostra advocada,
regina i Mare de Déu.

Cantaire: Albert Cruells Aragay, **Aiguafreda**.

16. LA PASSIÓ SAGRADA

La pas-si-ó sa-gra-da si vo-leu
me-di-tar, te-nir en la me-
mò-ria lo que us vull es-pli-car, Pen-
seu que el Re-demp-tor mo-ri per nos-tre
morí cla-vat en la creu du-ra
mo-ri pel nos-tre amor

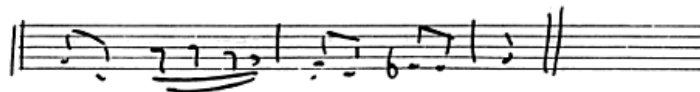
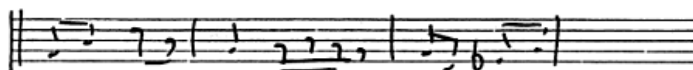
La passió sagrada
si voleu meditar,
tingueu en la memòria
lo que us vull explicar.

Penseu que el Redemptor
morí per nostre amor;
clavat en la creu dura,
morí per nostre amor.

Cantaire: Albert Cruells Aragay, **Aiguafreda**. [Al text musical hi ha una petita variant al v. 3.]

17. BALLET DE DEU

alegre

El ballaven al Figueró per la festa major, fa una trentena d'anys. El músic l'hi havia anat a tocar moltes vegades

Tocat al flabiol per Albert Cruells Aragay, **Aiguafreda**.